

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Kaulskroniten

1:2003

Föreningen Gamla Carlsrona Debattafton

Tema: Vad skall hända med Hoglands Park?
Omgivande stadsplanering med Mediahus och trafikomläggning samt vår stadsparks utformning och innehåll debatteras.
Bildutställning och filmvisning.

Tid: Torsdagen den 6 mars 2003 kl 18.30.

Plats: Militärhemmets samlingsal.

ALLA Hjärtligt välkomna!

Torsdagen 20 mars kl 18.30
ÅRSMÖTE
i Föreningslokalen Alamedan 11
Välkomna!

Föreningen Gamla Carlsrona
Organisationsnummer 835000-3482

Postgiro 64 48 62-5
Bankgiro 387-1068

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsrona, Nr 1, 2003
18:e årgången. Upplaga 4.600 ex. ISSN 0430-8433

Föreningen Gamla Carlsrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona
Tfn: 0455-101 91 Telefonsvarare: 101 90 E-postadress: info@fgc.nu

Välkomna till vår hemsida adress: www.fgc.nu

Redaktör:

Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningsskär, tfn: 0455-33 94 27

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar resp. författare.

Föreningslokalen är öppen varje helgfri onsdag kl.17.00-19.00 från september t.o.m. maj, dessutom efter telefonöverenskommelse.

Redaktören har ordet.

Posten, televerket är inte som förr och man har talat om att privatisera gamle vännen SJ, ja man kan inte ens köpa en grammofon, som går att spela tonårens 78-varvare med gammal fin jazz på. Vi skall rösta om en ny valuta och t.o.m. kungahuset är illa ute. Vår trygga, invanda värld och livsstil försvinner alltmer. Kvar finns snart bara minnen. Det är roligt, att då få förtroendet att pyssla just med detta, att dokumentera folks minnen. På så vis kan vi läsa, om hur "vår" tids, och tidigare generationers liv i Karlskrona tedde sig. Dagens yngre allmänhet, som växer upp i vår datoriserade och mekaniserade värld, får en bild av hur föräldrar och mor- o farföräldrar levde. Just nu arbetar vännen Åsa Håkansson på att skriva en bok, om hur kvinnor i Karlskrona hade det, någon generation tillbaka. Jag tror att det kan bli en intressant läsning. Åsa har, som jag nämnt även skrivit små berättelser, om broarna i staden, avsedda som utfyllnadsmaterial, för att slippa halvtomma sidor. Lugn, det kommer, men just nu har jag en hel del med berättelser, och letar dessutom efter lämpliga bilder. Minne är också ett grindpar från Saluhallen som föreningen fått som gåva. Gåvan har varit svårplacerad men nu står de, för tillfället lutade mot lusthusets sida, på gården, Alamedan 11. Förhoppningen är, att då KFUM nu skall snygga till gården, de kan komma till användning här.

Välkomna till 18 årgången av medlemsbladet och tack för alla varma, vänliga, tacksamma brev jag möttes av efter det senaste numret som blev väl emottaget och uppskattat, inte minst för det rika bildmaterialet, insänt av medlemmar. Jag är också glad att många som har tillgång till internet besökt vår hemsida som utvecklats av min hustru, som haft praktikplats hos oss genom arbetsförmedlingen. Gå gärna in och titta på hemsidan. Jag anser att hemsidan, tillsammans med annonseringen i medlemsbladet, är en mycket viktig del av föreningens marknadsföring. Under hösten erhöll föreningen två artiklar, via e-mail. Bara vi nu inte hamnar på "ruta ett" igen, vad gäller uppdateringen. Jag har fått in åtskilligt med material, tyvärr utan bilder, och till Er som skickat in längre berättelser, ber jag om överseende, att de kan dröja, då bladet inte rymmer så mycket varje gång. Öppenhjärtigt vill jag nämna, att kostnaden för porto, som nu gått upp ytterligare, och tryckkostnaden bekymrar oss. Vi arbetar i en kommitté inom styrelsen, för att se på om och hur, vi kan få ner kostnaden något, genom att göra mer, av det rent tekniska arbetet själva.

Vännen och tidigare styrelseledamoten Stig Larson är död. Hans begravning var något av det mest gripande jag deltagit i. Vi var inte många i

Amiralitetskyrkan men blomstergården var storslagen. Jag satt nära, då Stigs åldrige fader, efter att länge suttit tyst vid kistan, lyfte upp två tulpaner. Efter att ha placerat den ena på kistan, sade han tyst: "Denna är från mor, hon orkade inte komma med". Jag trodde jag var härdad efter alla år i begravningsväsendet, men då kunde jag inte hålla tårarna tillbaka.

Jag representerade föreningen med en krans, tillsammans med kassören Wanja Magnusson, men deltog även som vän till Stig.

Styrelsen har uppdragit åt mig, att skriva något om **Hoglands park**. Medlemmar som var med oss redan 1990 minns kanske, att jag då, i nr 2, sidorna 32-39, hade en historik om parken. Kort-kort skall jag ägna resten av mitt förord om parken och börja med ett slitet vykort, från 1920, som Walter Häggemo i Kalmar skickat in. Motivet är gamla musikpaviljongen, som på sin tid ersatte Schweizeriet 1905. Nu anses även "snäckan" ha tjänat ut.

*

(Glädjande nog, som parantes nämnt, har man tillmötesgått vårt önskemål så , att däremot snäckan i Frimurareträdgården, räddats och renoverats hösten 2002.)

Hoglands Park har kommit i farozonen, då man tillsatt en kommitté för att göra om denna..

Nu ämnar man bygga ett mediahus på Kungsplan (=Busstorget) mellan

Kungsplan med Fribergska huset och bensinstationen.

passar, kunde väl brandstationen ersättas med bussterminal. Om Pottholmen skall fyllas med affärer, kontor och bostäder, är det väl inte längre en lämplig plats, för utryckningsfordon. Skulle mina ideer falla någon kommunpolitiker "på läppen", så håll tillgodo. Själv kan jag inte låta bli att säga: "Mats Du, Gertie Du- så skall vi ha 't -men Mats Du, Gertie Du -var skall vi ta 't?

Området där parken tillkom var från början en grund vik, fram till nuvarande Parkgatan, Engaviken, som skilde Möllebackarna från Kalvhagen. Efter igenfyllningen hyrdes saltvattenrasket som kallades "Engia Maen" eller "Neptuni torg" som det kom att kallas efter utfyllnaden, som handelsträdgård av tysken J. F. Schaurecht. Efter dennes död hette arrendatorn först K. Rothe sedan M. J. Elers. Den senare erhöll tillstånd anlägga "promenadställe med nödliga husrum för förfriskning". Ungefär från "Maens Tvärgränd" (Parkgatan), fram till Gunnar Nilssons "Blekingeflickan" (Tidigare stod den vackra skulpturen "Eko" här.) Från 1790 blev området parkbetonat och 1811 överlät Elers arvingar parken till staden.

Den första kartan över parken som är bevarad, upprättades av en löjt-

Så här såg det ju ut på Parkgatan en gång. Då hade lyckebybussarna sin hållplats här. Bilden är kanske nostalgisk, men inte vill vi väl, ärligt talat, ha ett sådant kaos igen? F.ö. är det väl ogenomförbart om man funderar på trafik i båda riktningarna, som det nämnts (!), att ha bussparkering och ut/infarten till affärshuset Kronans (f.d. Domus) parkering här, utan att röra parken. Bilden är tagen av Olle Olsson.

nant Stener som från 1748 blev stadsarkitekt. Från Ö.Wittusgatan, ungefär vid Fribergsska huset, gick en broförbindelse "Laskebron" till landbron (efter handlanden H. Laske). En karta från 1718 visar, att detta då fortfarande var en bred havsvik. Bron mynnade ut vid där landbron tog sin början. Här stod en gång den ståtliga stadsporten, (kopia av denna är nu ingång till Vämöparken) där de dödsdömda förvarades, sista natten, för att slippa vandra genom staden på morgonen. Porten vid Landbrovakten hade ursprungligen uppförts som äreport vid Gustaf III:s besök i staden. Porten stod kvar här till mitten 1800-talet. 1813 gav K.mt. sitt gillande åt borgarnas önskan att få kalla Elerska promenadstället "Hoglands park". Gustav III:s egen trädgårdsarkitekt, och tillika landets främste, K. M. Piper fick uppdrag anlägga parken. I arbetet att försköna parken tillkallades i 1800-talets mitt den berömde trädgårdsarkitekten Forsberg från Norrköping. De anläggningar av fransk karaktär, som sedan dess bevarats och som är unika, får inte förstöras. Hoglands park är en mycket viktig del av världsarvet i Karlskrona, i mina, som övriga styrelseledamöters ögon.

Det finns en målning från 1850 av A. L. Hjertsäll, som jag hade tänkt använda till Åsa Håkanssons små "utfyllnadsartiklar" om stadens broar, då den alldeles utmärkt visar Landbrons fäste t.h. (Stadsporten redan riven) Då bilden tydligt, i sitt mittfält, illustrerar utfyllnaden där Mediahuset nu skall byggas, finner jag det av större vikt, ta med den här. Då tavlan gjordes hade ännu inte det kallbadhus, som bara fanns här en kort period, till 1887, uppförts. Det kom att ersättas av kallbadhuset vid Saltsjöbaden, även det borta sedan tidiga 1940-talet. Hela vattenområdet i förgrunden är i dag utfyllt och bilden otroligt förändrad. Jag hoppas att dessa ord kan medverka till förståelse för hur viktigt det är, att det lilla av vår stad, som finns kvar som förr, däribland Hoglands park, bevaras oförändrat åt eftervärlden.

Fängelset, ritat 1843 av arkitekten Axel Nyström i den stil många av landets fängelser erhöll, håller på att uppföras i bildens vänstra del. En bastant kaj gränsar mot "madmarken", det utfyllda område, som under åren fyllts ut mer och mer, och där nu byggnationerna tänkts. Landbron var vid denna tidpunkt nyuppförd. De tidigare broarna över Pottholmen fanns kvar in på 1860-talet men underhölls ej. Det Ernbergska huset hade samma utförande som i dag, men de vita portstolparna vid ingången till parken togs bort, då muren revs, för att ersättas av det från Lyckeby gjuteri anskaffade gjutjärnstaket, som monterades på granitplattor. Dessa finns ännu kvar, och bär spår efter staketet. Berghällen t.h. kallades Lavesholme och försvann med utfyllnaden. I bildens mitt, leder den då, innan tunneln

grävdes, breda Koopmans backe upp till torget. Byggnaderna längst ned på Kungsgatan vid Vittusgatan, var stadens skjutsstall. Här, just vid Hoglands park, anlades så småningom den brandstation vi äldre minns, och några av oss glömmer säkert inte studiebesök skolan ordnade, och man fick åka på mässingstången, så som "brandsoldaterna" gjorde. Bilden är fascinerande att studera och man ser hur mycket som förändrats på 150 år. Men parken fanns där- låt den finnas och även i framtiden ge oss skönhetsupplevelse och ro. Det behöver även vi "kaulskroniter" i 2000-talet.

Till minnet av Stig Larson.

Finns det något obehagligare, än att oväntat drabbas av budet, att en vän, någon man beundrar och uppskattar, gått ur tiden. Torsdagen 14 november 2002 mötte jag, som ofta, vännen Stig Larson, på promenad, denna gång på Ronnebygatan. När vi möttes kunde vi diskutera de mest skilda ämnen. Samma natt, på morgonen till 15 november, gick Stig bort i hemmet. Född 1953, var han alltför ung, alltför aktiv i livet, i sitt konstutövande, för att man skall kunna annat än fråga, varför? Stig, som jag lärde känna under de år han var verksam i Föreningen Gamla Carlsronas styrelse, där han med sitt intresse och kunnande gjorde ovärderliga insatser, vad gällde föreningens yttranden, i stadsplan- miljö och byggnadsfrågor. Med sitt stora intresse för teknik och industri, dokumenterade han, genom sitt författarskap, entreprenören Carl E. Lindvall, dennes liv och företag, i föreningens årsbok 1999, "Två Karlskronaföretag". Stig var också delförfattare i boken "Campus Gräsvik" som utkom 1993. Tyvärr kom den viktigaste bok Stig arbetat med, tragiskt nog, aldrig att färdigställas. Under en tjuugoårsperiod, samlade Stig ovärderligt material och information, om stadsfarmerna. Stig var ensam om detta intresse och dessa värdefulla kunskaper.

Jag har aldrig mött någon annan, så allmänbildad, kreativ, bohemisk och känslosam människa, i en och samma person, som Stig Larson. Efter läroverk och militärtjänst fortsatte Stig 1974-84 som anställd vid KA2. Stig avlade examen vid Lunds universitet och presterade en gedigen examensuppsats, "Evalueringens roll, en teoretisk analys". Arkitekturpsykologi och axiologi var hans huvudämnen. För de flesta av våra medlemmar, tror jag Stig mest är känd som modellbyggaren, framför andra. Imponerade minns vi karlskroniter modellerna av Saluhallen, Caltexmacken, brunsvillorna i Ronneby, Vattentornet, Synvillan (disponentbostaden vid Bryggeriet), flera av Stadsfarmerna och många, många flera märkligt i minsta detalj verklighetstroga, mästertligt utförda byggnadsmodeller.

Stig var, och det är något jag känner igen också från mitt eget liv, som påverkat min stora uppskattning och tillit till honom, litet av "mannen som gör vad som faller honom in".

Ett av hans stora intressen var svensk 1900-tals arkitektur främst funktionalismen "funkis" och postmodernismen, vilken lett fram till dagens arkitektur. Stig Larson medverkade i utformning av Bomässan i Karlskrona 1993, skapandet av Kreativum i Karlshamn och han har anlitats av Arkitekturmuseet och Riksställningar med sina modeller. Stig var djupt engagerad i stadsmiljöer och boendekultur.

Ett annat mindre känt intresse hos Stig, var amerikanska bilar. Min äldste son Örjan, 9 år yngre än Stig, delade detta intresse med honom, och tillhörde även han Stigs vänkrets.

Stigs stora konstnärskap ägnades senare år åt en annan form, ett genomtänkt och inlevelsefullt modernt skapande både i måleri och i fritt retrofuturistiskt modellskapande. Med visshet känner jag, att Stig skulle fått ett stort och välförtjänt erkännande för detta, om han inte så tragiskt ryckts bort.

Stig var som person oerhört omtänksam, vårdade kärleksfullt sina gamla föräldrar, vars hela stöd han var. Stigs allra bästa vän, det vet jag innerst, var "Sissi", hans älskade katt. För mig var inte Stig vilken kompis som helst. Jag såg i honom geniet, en konstnär, en originell, mycket varm och känslig och inte minst, pålitlig vän, som jag saknar mycket. Stigs bortgång är en stor förlust, inte bara för oss, som kände honom, utan också för Karlskrona.

Varför min vän, kunde änglarna, på Dig inte längre vänta ?
Vila nu, varmt ihågkommen, i paradiset's ljuva glänta.

Sten A. Petersson

Salut på Kungshall! En lika stämmingsfylld som ovanlig bild från 1905, då unionen med Norge upplöstes. Unionsflaggan lätas för att ersättas med Sveriges. Snart hundra år har gått men än skjuter man salut vid bl.a. kungliga bemarkelsedagar. Jag är kanske den ende, mest av en slump, som befunnit mig vid Kungsbron då man skjutit dubbel salut, för den bortgångne och för den nye konungen. Jag bodde nämligen på Kungsbrogatan som barn, då Gustav VI Adolf dog bodde jag åter hemma på Kungsbrogatan 5. Jag hade utsikt över Kungshall och fick än en gång se detta, ganska märkliga skådespel.

Redaktören..

Det har skrivits en del om spårväggstallarna, på Polhemsgatan, där nu bara den vittrade fasaden står kvar efter 17 års förfall, bl.a. i Sydöstran 3/1 under rubriken "Förfallet en synd och skam" och 4/1, då min gamle lekkamrat, Karl Petermann, den tröfssäkre tecknaren bakom "Petermanns Penna", behandlade detta. Här är ett unikt fotografi från tamlagsfesten. Byggmästaren K. A. Johansson var släkt med bryggmästaren, Sellfrid Johansson, varför det är det välkända svingdricksbryggeriets häst och vagn som skymtar på bilden.
Redaktören.

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2002

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlsrona önskar avge följande berättelse för verksamheten år 2002, som tillika är föreningens 57 arbetsår.

Styrelsen har under året bestått av följande:

Jan-Eric Jansson	ordförande	Invald 1999
Göran Mårtensson	vice ordförande	1996
Sten A Petersson	protokollförare/redaktör	1976
Gun Ekedahl	sekreterare	1997
Wanja Magnusson	kassör	1999
Kerstin Petersson	ledamot/kansliansvarig	1999
Gunilla Wirbrand	ledamot	1999
Ingrid Yllenius	ledamot	1996
Rolf Andersson	ledamot	2000
Jesper Magnusson	suppleant	1999
Gunn Andersson	suppleant	2002
Britt Hillborg	suppleant	2002
Stanley Wangvik	suppleant	2002

Revisorer

Helene Hansson	ordinarie	1993
Ingemar Nilsson	ordinarie	1999
Ingrid Wijk-Arnoldsson	ersättare	1999
Margit Svensson	ersättare	1999

Valberedning

Ulla Olby sammankallande
Nils-Erik Gustavsson och Börje Werlemark

Kommittéer utsedda av styrelsen

Redaktions- och bokkommitté: Gun Ekedahl (sammankallande) Sten A Petersson, Ingrid Yllenius och Gunilla Wirbrand.

Programkommitté:

Gun Ekedahl (sammankallande), Kerstin Petersson, Gunilla Wirbrand, Ingrid Yllenius och Gunn Andersson.

Kommitté för byggnads-,miljö- och stadsplaneringsfrågor: Rolf Andersson (sammankallande) Jan-Eric Jansson, Britt Hillborg och Stanley Wangvik.

Stipendiekommitté: Jan-Eric Jansson(sammankallande), Gun Ekedahl, Eva Malmgren, Knud Petersen och Kerstin Södöö.

Bild och dataansvarig Göran Mårtensson.

Styrelsens arbete

Styrelsen har haft 11 protokollförda sammanträden. Utöver dessa har enskilda styrelsemedlemmar träffats informellt för kommittémöten.

Vid Blekinge Hembygdsförbunds årsmöte i Asarums Bygdemuseum deltog:

FGC:s ordförande Jan-Eric Jansson, kassören Wanja Magnusson, Sten A Petersson och Kerstin Petersson.

Föreningens medlemsantal

Den 31 december 2002 uppgick antalet medlemmar till 4302 efter det att Föreningen har skrivit in 190 nya medlemmar under året, tagit bort 47 medlemmar, som avlidit och strukit 21 medlemmar, som har utträtt under samma tidsrymd ur Föreningen av olika skäl.

Årsavgiften

Medlemsavgiften för 2002 har varit 50 kronor. En låg avgift, som gör det möjligt att fortsätta vara Sveriges största hembygdsförening.

Årsmöte

Föreningens årsmöte ägde rum i Föreningslokalen torsdagen den 21 mars . Vid årsmötet avgick Emma Anbrand på grund av avflyttning från orten.

Emma Anbrand har varit suppleant och ordinarie ledamot under tre år. Vid samma tidpunkt avgick också Åke Nordin som varit ledamot och suppleant sedan 1978 och Lars-Olov Stenborg som varit suppleant under ett år.

Medlemmarna bjöds på kaffe med dopp i föreningslokalen.

Stipendier

Årsmötesförhandlingarna föregicks av stipendieutdelning.

Ur *Björkholmens Baldersfond* utdelades två stipendier á 10.000 kronor vardera till Ann Appelberg, flöjtist och Dennis von Martens, cellist för

kunskaper inom klassisk musik. Stipendierna utdelades av Gun Ekedahl. Ann Appelberg framförde ett musikstycke på tvärflöjt och Dennis von Martens valde att framföra ett sångnummer.

Övriga aktiviteter

- 31 januari Bo Nilsson berättar och visar bilder från Lyckeby samt källvattenavsmakning.
- 15-18 febr. Kaulskroniten packas och expedieras.
- 28 februari Musikalisk frågesport i föreningslokalen under ledning av Rolf Johansson.
- 11 april Sten-Erik Lindström berättar och visar bilder "Från curhus till Lazarett till Centrallasarett – Blekinges sjukvård från 1797–1997 i föreningslokalen.
- 1 maj Reveljen passerar och stannar och spelar utanför lokalerna. Reveljkorten delades ut som vanligt under marschen. FGC hade öppet hus och serverade kaffe och kaka.
- 16 maj Besök av elever från Karlskrona-Ronneby högskola – projekt arbete.
- 6 juni FGC deltagar i nationaldagen.
- 8 juni Blekinge Hembygdsförbunds årsmöte, förlagt till Asarums Bygdemuseum. Ordf Jan-Eric Jansson, kassören Wanja Magnusson, Sten A Petersson och Kerstin Petersson deltog.
- 20 juni Lövmärknaden. Öppet hus i föreningslokalen, försäljning på den vanliga platsen framför Tyska kyrkan.
- juni-augusti Onsdags-em, FGC har åtagit sig passning/guidning i Pantarholmsstugan, Vega-Svens stuga och O W Anderssonsstuga.
- 1-4 augusti SAIL 2002, FGC har haft försäljning, medlemsvärkning i handelshamnen
- 12 augusti FGC miljögrupp besöker kommunalrådet i Karlskrona för information angående Pottholmsprojektet. Rolf Andersson, Britt Hillborg och Göran Mårtensson deltog.
- 18 augusti Hembygdens Dag i Wämöparken, Försäljning, medlemsvärkning.
- 26 augusti Minnenas afton i Wämöparken. FGC deltog.
- 21 sept Bilfri dag i Karlskrona. Försäljning vid Klaipedaplatsen. FGC deltagar med försäljning av föreningens böcker m m och medlemsvärkning.
- 7 oktober Föreningens sammanträde förlagt till kv Ruthensparre för information om Pottholmsprojektet av planeringsarkitekten Kerstin Johansson och arkitekten Anders Törnqvist.

20 nov Berättarkväll "Tema skolminnen". Inspiratörer Eva Malmgren och Ingrid Yllenius.

1 december Julskyltningdagen. Öppet Hus i FGC-lokalen med glögg och tillbehör. Försäljning av Meta Ottossons bok "Rävarumpa, Ängel och Törnrosa.

FGC har förevisat föreningslokalen och visar några av sina många filmer för ett antal olika fackliga organisationer och för ett antal olika föreningar (14).

FGC har visat filmer i föreningslokalen en gång per månad under hela år 2002, enligt vårens program (Kaulskroniten 1:2002) och enligt höstens program (Kaulskroniten 2:2002) (7).

Redaktionskommittén har under året sammanträtt tre gånger.

På förslag av redaktionskommittén beslutade styrelsen att ej utge någon årsbok 2002.

I stället säljer föreningen med subventionerat pris till medlemmarna Meta Ottossons bok "Rävarumpa, Ängel och Törnrosa, en bok om Enskilda Småbarnsskolan på Västerudden. Styrelsen ansåg det lämpligt att i samband med planerad byggnation av området Västerudden marknadsföra denna bok.

Programkommittén har sammanställt program för hösten 2002 och våren 2003 – återgivna i Kaulskroniten 2:2002.

Kommitté för byggnads- miljö- och stadsplanefrågor. Rolf Andersson har yttrat sig och besvarat stadsplanefrågor samt sammanställt pressmeddelande i ärendena.

Medlemsbladet

Kaulskroniten, sjuttonde årgången, har utkommit med två nummer, 1:2002 och 2:2002 på 48 sidor vardera. Redaktör för båda utgåvorna var Sten A Petersson.

Gåvor

Ett flertal penningssummor har av medlemmarna donerats till FGC under året, då medlemmarna anser att föreningen bedriver en viktig verksamhet och är därför villiga att tillskjuta ett belopp utöver medlemsavgiften.

Gåvor såsom tavlor, fotografier, minnesskrifter, böcker, fana med spira (med emblem) historik över Karlskronavarvet, dator, kartor, videoinspelning av olika program, pärlduk, poletter och mössmärke från Karlskrona spårvägar, plakett från Karlskronas 300-årsjubileum och arbetsprojektor.

ÅRSRAPPORT

från Gamla Carlschronas kommitté för plan-, byggnads- och miljöfrågor

Vi har i föreningen Gamla Carlschrona, även under det gångna verksamhetsåret 2002, varit djupt engagerade i frågor rörande vår stadsmiljö, bl a som remissinstans angående kommunens förändringsplaner.

Vi har således under året haft tillfälle att yttra oss angående följande planprogram och detaljplaner;

- Bebyggelseplaner för södra Saltö, Fryshuset mm.
- Planprogram och detaljplan för bebyggelse på Västerudden.
- Detaljplan för Pottholmen etapp 1, med bl a bebyggelse av "Mediahus" på Kungsplan. Avseende Pottholmsplanerna har vi också tacksamhet noterat, att de av oss mycket kritiserade planerna på utfyllnad av Borgmästarefjärden inte blir av, utan nuvarande strandlinje ska bibehållas.

Vi har i föreningen också, genom reportage och insändare i lokalpressen och samtal med kommunens politiker och tjänstemän, drivit frågor om placeringen av "Rollofs huvud", "Frimus musiksnäcka", Spårvagnstallarernas förfall, Mörtsjöåsens och Sjöbladsskolans behov av underhåll och andra frågor av bevarandeintresse.

Även om Gamla Carlschronas primära uppgift är att medverka till att vårda och bevara vår vackra stads kulturarv, så är det också viktigt att vi i föreningen intresserar oss för Karlschronas utveckling in i framtiden. Intressen som dessutom oftast sammanfaller med varandra.

Föreningens kommitté för plan-, bygg- och miljöfrågor har under året, utöver informella samtal, haft tre sammanträden där aktuella planfrågor diskuterats.

Alla ställningstagande och yttranden har också förankrats i föreningens styrelse.

Rolf Andersson

Slutord 2002

Vårt verksamhetsår har varit gott. Föreningen har fått många nya medlemmar. Bland dessa finns många unga familjer vilket är ett gott tecken inför framtiden.

Vi har lyckats med att fullfölja de planer som vi har önskat. Detta har gjorts med stor glädje. Vår målsättning har varit att, så mycket vi kan, delge alla medlemmar våra ståndpunkter i alla våra frågor och svar.

Vi vill framföra ett varmt tack till alla Er som, med stöd och intresse, har hjälpt till i föreningsarbetet. Till Vår medlem Maria Petersson, som under året har haft en projektanställning i föreningen, vill vi säga. Tack så mycket för Ditt arbete.

Många medlemmar, kommunmedborgare och andra har under året gett oss mycket positiv respons på vår existens som hembygdsförening. Vi i styrelsen upplever detta som glädjande och stimulerande. Det är även betydelsefullt att medlemmar och andra tycker till om föreningens arbete. Vi tar gärna emot synpunkter.

Styrelsen

Lagerblads?

Allt vi vet är att denna bild är från 1904 och Karlskrona.

Tacksam för hjälp vilka affär det kan vara.

Redaktören

Storfurstinnan Maria Pavlovna och Karlskrona.

Det kom ett brev från *Vilgot Gyllengran* i Göteborg som läst föreningens årsbok 1977,

"Det Gamla fotografiet", med Åke Ulvesjö som författare. Bland vännen Åkes många underhållande och historiskt värdefulla berättelser i denna bok finns en, med rubrik, *"Kärlekskrank prinsessa missade prinsen"*.

Vilgot Gyllengran berättar nu prinsessans vidare öden, vilket jag tror kan intressera läsarna.

Det är en spännande berättelse om ett ganska okänt kvinnoöde. Staden *St Petersburg*, som på tsartiden var minst lika betydande som *Moskva*, fyller i år 300 år. En något yngre syster till *Karlskrona*, även hon känd för sin skönhet. Att jag nu, trots utrymmesbrist, tar med denna berättelse, får ses som en liten hyllning på 300-årsdagen, och ett tips till vår stads ledande, att inte glömma födelsedagsbarnet, på andra sidan sjön. Då förmodligen inte alla medlemmar har läst Åkes bok, skall jag inleda med ett kortfattat sammandrag. (För yngre läsare som inte känner till *Rasputin*, som *Gyllengran* nämner i en parentes, vill jag förtydliga, att denne motbjudande skäggprydda man, dök upp i *St. Petersburgs* salonger 1905. Han framträdde som "starets", ett slags gudsman, som levede i kyskhet och fattigdom. Han hade lämnat hustru och barn i hembyn, och kallades nu, "den sibiriske undergöraren". *Tsaritsan* trodde fullt och fast, att *Gud* ingripit genom undergöraren, som skulle bota den blödarsjuka tronföljaren *Alexsej*. *Rasputin* tillskansade sig alltmer makt genom *Tsaritsan* och började under 1a världskriget lägga sig i de militära operationerna. Alla makthavare, såväl som den växande vänsteropinionen, var ense om att *Rasputin* måste avlägsnas. En del av det hat som riktades mot tsarfamiljen, som "avrättades" i Juli 1918, i källaren till *Ipatejohuset*, i sibiriska staden *Jekaterinburg*, hade nog uppstått genom *Rasputins* agerande. Några män ur högadeln, för att återgå till *Gyllengrans* parentes, blev hans banemän. "Undergöraren" såväl förgiftades, sköts som dränktes i floden).

10-11 september besökte konung *Gustav V* första gången som regent *Karlskrona*. I hans sällskap fanns drottning *Viktoria* och prins *Wilhelms* ryska gemål, prinsessan *Maria*. På fredagskvällen 10 september gav konungen middag ombord på kungafartyget *Drott* och på lördagen 11 september, vid middagstid, invigdes det nya länsresidenset med pompa och ståt.

Vid festligheterna refererades att prinsessan *Maria* var purken och anledningen var att hon ville träffa sin man prins *Wilhelm*, men denne var tjänstgörande marinofficer och fartygschef och mitt uppe i en pågående stor militärmanöver.

Här vid Kungsbrokajen i Östra Amiralitetsgatans förlängning (nuvarande Alamedan) ser vi prinsessan Maria med efterföljande hovdam beredd att embarkera amiralslupen Svalan i september månad 1911. Bilden är hämtad ur boken. (Bildtexter och övriga bilder genom redaktören).

På lördagskvällen lämnade drottning Viktoria Karlskrona med Drott, för färd till sitt älskade Solliden på Öland, medan Gustav V och prinsessan Maria tog kvällståget till Stockholm, där prinsparets son Lennart, född 1909, väntade.

Maria bedömdes allmänt som en yrhätta som gärna åkte på trappstängerna i slottet.

Den romantiska sagan mellan "yrhättan och torpedbåtschefen" tog slut 1914, och Maria återvände till Ryssland. Nu skall vi få höra den spännande fortsättningen av prinsessans liv från Vilgot Gyllengran.

Redaktören

Maria Pavlovna var dotter till Storfursten Pavel Alexandrovitj, (tsar Nikolaj II:s farbror) och hans hustru, en grekisk prinsessa. Modern avled några år senare, efter sonen Dimitris födelse. Pavel Alexandrovitj fråntogs, då han några år senare gifte om sig, vårdnaden av barnen. Enligt rysk rätt tillhörde barnen då ätten Romanov. Tsarens farbror Sergej Alexandrovitj och hans hustru Ella (syster till tsaritsan Alixi) blev vårdnadshavare. Det var en tuff uppväxt i det ryska hovet för Maria och det blev inte mycket bättre i det svenska.

Drottning Victoria (Marias svärmor) gav order om att Maria skulle tilltalas "Ers kejserliga höghet", vilket inte kan ha varit så roligt för prins Wilhelm, som bara var "Ers kungliga höghet". Vigseln var den 3 maj 1908 (äktenskapet upplöstes i december 1913).

På detta gamla vykort ser vi det då tämligen nyinvigda residenset vid Kungsbron. Residenset har under 2001-2002 genomgått en grundlig renovering. På bilden finns också "Bore" som under många år hade sin angöringsplats vid kungsbropiren. Bakom Bore, bastion Aurora.

Fyrtio år senare berättade Maria öppenhjärtigt att prinsen varit "en dålig älskare" som ännu flera månader efter bröllopet inte vågat närma sig henne.

År 1913 återvände Maria till Ryssland, för att fira Romanovs 10-års jubileum, och där sågs hon valsande med brodern Dimitri. (Dimitri blev senare en av Rasputins banemän). Från Ryssland tog hon tåget till Paris, där hennes far då bodde. I Paris ordnades också skilsmässan från prins Wilhelm. Prins Lennart, född 1909, var hela tiden kvar i Sverige, då han "tillhörde" den svenska dynastin !

År 1914 var Maria åter i Ryssland och gav sig ut till fronten som sjukvårdare i det pågående 1:a världskriget.

Maria gifte om sig med furst Sergej Putiatin i september 1917, vilket resulterade i en son, Roman, född i juni 1918. Paret flydde till Kiev och vidare till Rumänien. Sonen lämnades i vanlig ordning kvar i Ryssland. I Rumänien bodde paret hos den Rumänska kungafamiljen, och där mottog man meddelandet, att Roman dött, endast ett år gammal. Strax därefter fortsatte paret till Paris, där Maria öppnade en liten syaffär, för broderier.

Även om prinsen inte var en god älskare hade han "många järn i elden" bl.a. som författare (t.ex. boken "Svenskt land") och filmare. (t.ex. filmen om Karlskrona "Kring en Örlogsstad", som föreningen har, och som ofta önskas av medlemmar, som besöker föreningslokalen.)

Givetvis blev denne i Karlskrona populäre och ofta sedde kunglighet föremål för karikatyrer av olika slag. Här ett foto från ett barnensdagståg på 40-talet, där prinsen framställs i färd med att göra intervju med en försäljerska, medan kameran går. (En bild som jag inte kunde motstå att ta med, fast den inte alls berör Vilgot Gyllengrans berättelse, om storfurstinnans liv. Fotografen var Greta Lundgren.)

1921 träffade Maria sonen Lennart i Köpenhamn och senare även i Bryssel. Lennart var nu 12 år gammal. Maria skall då ha uttryckt sin tacksamhet till Lennarts barnsköterska, Olga Sjöberg, från Mönsterås, i Småland.

Efter några år i Paris tog Maria båten till USA, där hon blev fotograf och moderådgivare. Hon försökte sig även på att sälja Orreforsglas. 1937 erbjöds Maria svenskt medborgarskap.

Efter tolv år i USA, flyttade den nu fränskilda Maria, till Argentina, för att ägna sig åt målning och att skriva om konst och inredning. Efter andra världskriget var hon till och från på Mainau hos prins Lennart. Under sina sista år var Maria mycket trött och sliten. Hon avled på Luciadagen 1958 i Konstanz, nära Mainau. Hon vilar på Mainau.

FÖRENINGEN GAMLA CARLSCRONA

Bildad 1945

Sveriges största Hembygdsförening Presentation av våra böcker, kort, Carlscronagram

Gör en beställning och föreningen levererar artiklarna snarast. Ni betalar det pris som står angivet i reklambladet. **OBS!** Portokostnad tillkommer.

BÖCKERNA OM DIN HEMSTAD KARLSKRONA FINNS HOS DIN HEMBYGDSFÖRENING

Det finns fortfarande möjlighet att köpa böckerna som presenterar vår stad ur konstnärerna Erik Langemarks och Tore Noblings perspektiv. De båda tillskyndarna av denna Sveriges största hembygdsförening.

LÄS OM STADENS HISTORIA

KARLSKRONA 300 ÅR av Rune Hillbom, Agnes Wirén och Erik Langemark

Föreningsprogram Våren 2003

12 februari kl. 15.00

Filmvisning

12 mars kl. 19.00

Filmvisning

9 april kl. 19.00

"Gamla lekar får nytt liv"

Lekledare Ingrid och Eva.

1 maj kl 07.00

Sparregården för Reveljmarsch

Välkomna att besöka oss även på onsdagar då vi som vanligt har öppet mellan 17.00 och 19.00 från januari till och med maj!

VÅR FÖRSÄLJNING AV VYKORT ÄR ALLTID AKTUELL.
Med hjälp av våra trevliga vyer från vår "gamla" stadsbild kan du
sända en hälsning till dina vänner..

BORGMÄSTAREGATAN

LANDBROGATAN

GÄLJONSPARKEN Å
KRONOVARFVET

SJÖMANSKÅRENS KASERN

RONNEBYGATAN

AMIRALITETSGATAN

GLÖM INTE ATT BESTÄLLA AV VÅRA MYCKET OMTYCKTA CARLS-
CRONAGRAM MED MOTIV FRÅN VÄRLDSARVSTADEN. PRIS 10:-,
kuvert ingår i priset.

AMIRALITETSKYRKAN

AURORABASTIONEN

RÅDHUSET

Övriga erbjudanden ur ÅRSBOKSSORTIMENTET finns fortfarande i lager.

Bilder - Minnen - Min Rikedom av Bengt Andersson

Livet är en gåta av Ernst Alvik

Två Karlskronaföretag av författarna Kjell Nilsson och Stig Larson

Det gamla fotografiet av Åke Ulvesjö

Flottans musikkår av Per Rostin

Hemma vid varvsmuren av Bengt Andersson

Resor till Karlskrona, skildringar sammanställda av Torsten Samzelius

Vårt erbjudande om bokpaket omfattar nu två olika paket.

1. Flottans musikkår samt Hemma vid varvsmuren till ett pris av 200:--.

2. Flottans musikkår, två Karlskronaföretag och I Hakkorsets skugga till ett pris av 250:--.

Välkommen med Er beställning.

Dessutom säljer vi följande:

Rävarumpa, Ängel, och Törnrosa, Meta Ottosson	100:--
Sjukvård i Hakkorsets skugga, Greta Erhamn	40:--
Karlskronavyer, utgivna av Stadsbudskåren, häftena 6-12	50:--
Reveljboken, ett 20-årigt perspektiv sammanställt av Bert Svanstein och SvenOlof Bergström	50:--
Medlemsnålen	25:--

BESTÄLLNINGSLISTA, porto tillkommer.

	Antal		Antal
Vykort Ronnebygatan	2:50	Bilder-Minne-Min rikedom, Bengt Andersson	150:--
Borgmästaregatan	2:50	Livet är en gåta, av Ernst Alvik	150:--
Landbrogatan	2:50	Två Karlskronaföretag, Kjell Nilsson, Stig Larson	190:--
Sjömanskåren	2:50	Det gamla fotografiet, av Åke Ulvesjö	130:--
Gallionsparken	2:50	En stadsvandring med Erik Langemark	220:--
Amiralitetsgatan	2:50	Flottans musikkår av Per Rostin	120:--
Övrigt		Hemma vid varvsmuren, Bengt Andersson	180:--
Karlskronavyer *)	50:--	Resor till Karlskrona, Torsten Samzelius	150:--
Reveljboken	50:--	Tore Nobling	140:--
Sjukvård i Hakkorsets skugga	40:--	Karlskrona 300 år, pris per del	275:--
Medlemsnål	25:--	Paketpris samtliga 3 delar	750:--
CARLSCRONAGRAM		Bokpaket 1 (se ovan)	200:--
Amiralitetskyrkan	10:00	Bokpaket 2 (se ovan)	250:--
Fredrikskyrkan	10:00	Klockstapeln	10:00
Gamla Teatern	10:00	Karl XI statyn	10:00
Högvakten	10:00	Kungsbron	10:00
		Stortorget	10:00

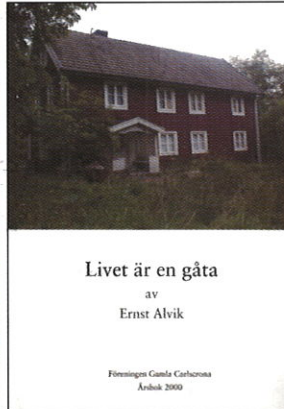
*) v.g. ange önskat nr på häftena av Karlskronavyerna

Dessutom beställer jag: _____

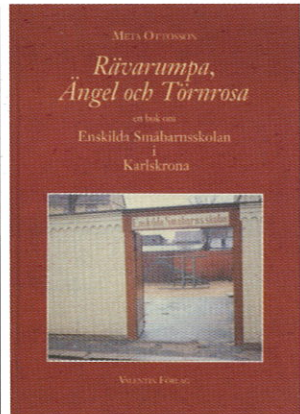
I lager just nu!

”Två Karlskronaföretag”

”Livet är en gåta”

”Rävarumpa, Ängel och Törnrosa”

Frankeras med
vanligt
brevporto

FÖRENINGEN GAMLA CARLSKRONA

ALAMEDAN 11

371 31 KARLSKRONA

Det kom ett uppskattande brev från medlemmen Sylvia Dellquist, som bor på Hantverkaregatan i Karlskrona. Sylvia har barndomsminnen från Kalvhagen. Då det var skrivit i brevform till mig fick jag fria händer korrigera till dessa minnen som jag hoppas skall underhålla läsaren. Berättelsen är intressant då den också berättar om "lillepark" på nuvarande Kungsplan där Mediahuset skall byggas. Här hade man vintertid skridskobana. En sådan diskuteras ju på nytt i samband med att man vill ge sig på att ändra parken. Idag har man ju möjlighet att konstfrysa is och behöver inte förlita sig på "Kung Bore". Kufiskt att se hur sådana ideer återföds.

Redaktören.

Mina barndomsminnen i Kalvhagen av Sylvia Dellquist

Då jag var 4 år bodde vår familj vid Arvid Nilssonsgatan i Kalvhagen. Huset, ett stort stenhus vid Nejlkegränden, där vi bodde på tredje våningen, finns kvar än i dag. Det var väl inte barnvänligt precis.

Värdfolket hette Pettersson och bodde under oss. De hade inte några barn själva, vilket gjorde att vi blev påpassade. Det fanns en stor vägg, utan fönster, som vi kunde hysta boll emot, vilket var populärt på den tiden. Min syster o jag fick nya bollar vid påsk. Ibland var de små, då blev det 4 stycken, men ett annat år var de stora som apelsiner och då fick vi 2 vardera.

Runt omkring oss fanns mycket roligt att upptäcka. 1925 fanns inte genomfarten Gamla Skeppsbrogatan, den var avstängd av ett rött plank. För att komma ut till Smedjegatan fick vi gå genom Nejlkegränden som låg närmast, eller bort till Ölandsgatan, som är avstängd i dag.

Just där, i hörnet av Ölandsgatan- Smedjegatan fanns en liten sybehörsaffär där man sålde tyger och sybehör. Dit gick mamma ofta för det gällde att ha fantasi och stor glädje av att sy. Det fanns ingen konfektionsaffär då utan man fick åstadkomma något själv. När man kom ut på Smedjegatan, där Gamla Skeppsbrogatan i dag går fram, fanns en hög backe, som i dag är bortsprängd. Kalla vintrar utgjorde den backen en härlig kälkbacke.

Det fanns ju inte många bilar på den tiden men väl spårvagnar som gick från 17s port vid varvet genom stan ut till Bergåsa.

Mejeriet låg i en stor byggnad, som finns kvar än i dag, i korsningen mot Spårgatan, och där fick man köpa mjölk. Vi barn hämtade den i en fin spann

med lock och en lika fin men mindre gräddspann. Då gällde det att inte spilla ut eller ramla omkull. I änden av vårt hus fanns en liten affär med specerivaror och godis. Det var lagom avstånd för små barn. Vi hade släktingar som bodde vid Ostermansgatan 20. Huset revs för några år sedan och där är nu parkering. Här bodde Peter Olsson och hans hustru Sofi. De hade fem barn. Två söner blev laxfiskare i Alaska, en son blev hotellägare i i Antwerpen, Belgien, och dottern emigrerade till New York, USA. Peter Olsson var sjökapten och redare. En son Albin Olsson stannade i Kalvhagen och blev konservator. Vi barn var väldigt intresserade av hans arbete, i ett litet hus på samma gård. Detta vackra hus, med en fin trädgård blev vår lekplats. Moster Sofia var så snäll emot oss. Hon fick aldrig själv några barnbarn. Jag kan än i dag minnas hennes "Alfred Johanssons grova" smörgåsar med mejerismör på som vi hämtade i ett litet fönster, som biljettluckan på biografen. Mamma som var gravid och var trött, de sista månaderna innan vår lillebror föddes, undrade varför vi aldrig var hungriga. Smörgåsarna var så goda och så slapp vi ju springa hem. I huset bodde också Gottfrid och Anna Pettersson. (Han var militär) samt barnen Gunnar Veike, (generaldir. i Stockholm)Greta Johansson, som blev en parant kvinna som brukade gå mannekäng hos Hoglands damekipering. Här bodde också familjen Larsson med dottern Rut gift Julia. Vi hade många roliga stunder här. Alldeles i närheten bodde Inga-Britt, som vuxen gift Resebo Vi brukade också gå till Tunnbindaregården och leka med Elmbergs dotter.

"Kindborgs" och Tullkammaren med järnvägsspåret i förgrunden.

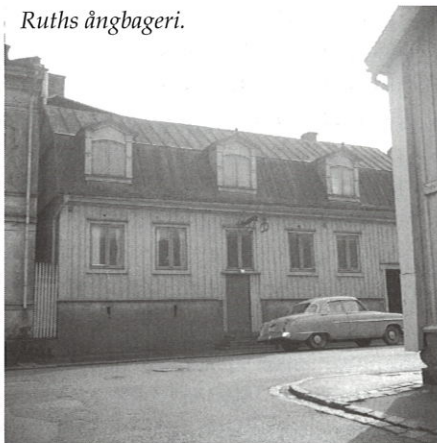
Där passade vi på att köpa kaksmulor vid Ruths ångbageri. Då satt vi på trappan utanför och kalasade på varma kaksmulor och någon gång en kaka.

Längst ned på Drottninggatan fanns Tullkammaren, där vi barn fick hämta paket från mormor i Antwerpen. Det var alltid lika spännande. Intill låg Kinnborgs skeppshandel. Det luktade så gott i den affären. Längre än så fick vi barn inte gå själva.

Vid moster Sofias hus fanns en fin grässlänt på båda sidor av gatan. där lekte vi "Kom alla mina små lamm" de andra svarade "Jag törs inte" "Vem då för" Rävén" svarade man och sprang sedan över till andra sidan. Ibland blev man fångad. Så i ett nu ringde och plingade något, jo, det var tåget som kom ångande från järnvägen eller Varvet ut till hamnen. Vi skyndade att sätta oss på slänten utmed tågrälsen på Spårgatan. Där satt vi snällt och vinkade och käkade hundkex, medan tåget i sakta mak körde förbi oss. Så var det lilla roliga slut.

Det fanns många hus då som hade en fin liten trädgård med lusthus ingärdat med grind och staket. Mitt emot oss på Arvid Nilssonsga-

Ruths ångbageri.

Brandstationen med tornet.

tan i hörnet Gamla Skeppsbrogatan fanns ett vackert hus som ägdes av Carl Rosenquist. Där fanns en grönsaksaffär där vi barn brukade få gå för att handla grönsaker till en soppa. Det röda planket skulle målas om. Där väcktes mina konstnärliga anlag. Det såg så härligt ut när farbrorn mycket rikligt målade på med Falu rödfärg. När allt var färdigt hittade jag en vit krita. Vi brukade rita hagar på gatan med krita när vi lekte "Hoppa hage". Utan tanke på följderna av mitt handlande, började jag rita ett streck på varje plank över hela det rödmålade planket. Jag tyckte det blev ännu finare så än vad farbrorn åstadkommit. Detta föll inte i "god jord". Mamma fick så klart veta vad hennes dotter hade gjort och blev väldigt ond på mig. Jag förstod ju inte, vid den åldern, vad jag gjort för fel. Jag tyckte färgerna matchade varann så fint. Här kom björkriset till användning!

Efter den händelsen blev jag en snäll flicka. Så det kan bli. Jag tänker ofta på detta i dag då man talar om klottrare. Vi hade också en lekkamrat som bodde vid brandstationen. Hennes pappa var brandchef, så vi fick tillåtelse se på brandbilarna, och när man tränade inför utryckning. Brandstationen låg ju i hörnet Vittusgatan- Kungsgatan mitt emot Hoglands park. Dit, till parken, gick mamma ofta med oss. Finklädna från topp till tå. Jag kan inte minnas att där då fanns sandlådor och lekredskap. Man skulle bara spatsera och fingå. Däremot där vi nu har Kungsplan fanns när jag var liten en "lillepark" där vi kunde lära oss åka skridskor. Man hade där en stor fyrkantig bana, som spolades med vatten, så frös den och dit var det ju inte långt att gå, från vår gata.

"Fiskbron".

Mamma skickade mig en gång till "Fiskabron" för att köpa sill (inte strömming). På den tiden kom ibland en bil, annars var det mest hästskjutsar på gatorna. Jag sprang hela vägen och då jag kom i hörnet av Grevagården (nuv. Blekinge Museum) flåsande, mötte jag flera fiskargummor. En av dem tog tag i min arm. "ska lella fruen ha lite sill a mej, eller fina fjäraflondror kanske? Kom me mej så sa hon se ja sa hjälpa henne." Ja, det var bara att följa med tanten. De var så illa påklädda med flera kjolar och förkläden. Rufsiga i håret med schallet i brokiga färger. Raggsockor och träskor, fulla med sillafjäll, och yllevantar, som var avklippta, så att fingrarna stack utanför, och de luktade bara fisk. Men då jag kom hem var mamma glad och berömde mig.

Ett minne som aldrig förbleknar var när en av mina lekkamrater hade hoppat i vattnet i hamnen och drunknat. Vi hade tre stycken gamla farbröder som var lite smutsiga och luggslitna. Det fanns ingen som brydde sig om dem. Deras livsöde var kanske inte så roligt. De gick under namnen "Jenke", "Råttätaren" och "Samuelsson". Barnen på gatan kastade skällsord efter dem och ibland tog deras tålmod slut. En av dessa rusade efter pojkalunsarna som hånat honom. Denna lille pojke hann inte undan, utan såg sin räddning till hamnen, och försökte hoppa till en båt, men missade och kom i vattnet i stället för i båten. Sorgen var stor i familjen och vi barn fick samlas, för ett sista avsked, där kistan stod i ett båtskjul, vid Ostermansgatan 20.

Det glädjer mig att vår e-postadress fungerat den gångna sommaren och hösten. Jag har fått in flera berättelser den vägen. Då detta numret "äntligen" har berättelser även från stadsdelen Kalvhagen, skall jag taga med denna "mailade" berättelse, från uppväxtår i Kalvhagen och på Hästö, som kom från medlemmen Ernst Johnson i Ljungby. Kalvhagen är intressant då stadsdelsnamnet är äldre än staden. Man möter det redan på den karta Carl Magnus Stuart upprättade över Trossö 1681. Han benämner här halvön av Trossö, avskild från övriga delen av Vittus Anderssons hemman, genom en gärdesgård, med sträckning ungefär som Ölandsgatan, för "Kalvhagen".

Kalvhagen begränsades i väster av den djupt inträngande vik som i dag är Hoglands Park. Även österut begränsades Kalvhagen av en grund vik som gick in till nuvarande korsningen Ölandsgatan/Drottninggatan. Vittus vars stuga låg uppe vid läroverket, (i dag kallad Chapmansskolan) hade här sin brygga och sjöbod..

Det var hit Karl XI roddes, 19 november 1679, från sitt kvarter i Lyckeby, och för första gången landsteg på den ö han skulle kalla sin och rikets krona. Han ville själv se möjligheterna för en idealisk förläggning av svenska örlogsflottan och en isfri hamn. I dag finns inget, mer än namnet "Kalvhagen", som minner om detta.

Ernst Johnsons nämner kort tobaksmonopolet. Man hade, om jag inte minns fel, kontor i den långa byggnaden efter Leopold Thörns vid Ö Köpmansgatan, där sedermera landstinget uppförde sin pampiga byggnad. Kanske någon minns att jag arbetade här, i min ungdom, som tandtekniker några år, på folkvandvården.

Redaktören.

Funderingar och episoder under min uppväxttid

av Ernst Johnson

Såg dagens första ljus den 6 april 1922, vilket var en torsdag. Händelsen inträffade i hemmet som var en lägenhet i Postkalles hus. (Nejlikegränden, Kalvhagen)

På gården fanns ett stall med häst och det var med den som posten hämtades vid de båda järnvägarna. Som nyfödd var nog min hälsa inte den bästa, mor lär ha sagt till far, "låt honom vara, vi har så många ändå". Mina föräldrar köpte efter något år ett eget hus i Kalvhagen med adress Arvid Nilssonsgatan 8. Där upplevde jag en stor del av min barndom. Huset var

rätt så stort i två plan med fyra lägenheter och stor trädgård. Bland mina första minnen är när jag satt och lekte i en rabatt intill huset, så kom det genom porten in en "ful gubbe", som kallades "Adda", och skrämde mig. Minnet av den händelsen är lika klart för mig än i dag.

I övrigt minns jag det mest som bökigt, det reparerades alltid och bland annat skulle takpannorna bytas ut. Jag var ca 4 år och blev nyfiken på hur det såg ut på taket, varför jag klättrade upp, med bannor som följd.

Våra hyresgäster var skräddare Englund, poliskonstapel Walter samt tullare Svensson med familjer. Samhörigheten var fin och många trevliga stunder tillbringades i trädgården, som prunkade av alla dess blomster, inte minst av rosor i mängder av färger.

På tomten fanns även uthus med diverse vedbodas och andra utrymmen bland annat ett med höns. Dessa ersattes så småningom av illrar som lånades ut till jakt av kaniner. Om jag minns rätt var det tullaren som jagade. Min far var definitivt inte jägare och var dessutom sällan hemma, då han var anställd i Kungliga flottan, som högbåtsman, där han gick under namnet "Världsomseglaren". Det var min mor som fick ordna såväl det praktiska som ekonomiska, vilket hon gjorde med gott resultat. Under denna tid var det knapert även om man sa att "kronans kaka var säker", varför vi barn måste hjälpa till med försörjningen, så gott vi kunde.

Vi var både många och hungriga. För egen del bidrog jag med att dela ut tidningar dagligen, Sydöstra Sveriges Dagblad, på två gator, Amiralitets- o Vallgatan. Här bodde bland annat landshövdingen och av hans tjänstefolk erhöll jag två kronor på julaftonen som en uppmuntran. Det var mycket pengar för en liten grabb. Jag var bara elva år då jag började tjäna egna pengar. Några dagar i veckan kunde man även få jobb med att cykla ut med bröd, från ett bageri, till diverse affärer. För detta erhöll man bröd, som lön. Var man tummis med flickorna där, kunde man få rätt mycket bröd. Detta skedde på eftermiddagarna efter skolans slut.

Jag började min skoltid i Wittusskolan, som låg några kvarter hemifrån och granne med läroverket. Närmare högre utbildning än så kom jag aldrig. Från de tidiga skolåren minns jag mest att det alltid var kallt vintertid, trots en stor järnkamin. Det saknades nästan alltid kol eller koks, varför vi fick sitta med ytterkläderna på. Vi lekte och stojade och spelade handboll på läroverkets skolgård när vi var fria från skolan. Min bror Olle hade kaniner på något som kallades Brända tomten och låg vid Tobaksmonopolet. Där tillbringades en del tid. Studierna som sådana var nog inget att skryta med.

Efter småskolan flyttades vi till Tullskolan vilken låg vid infarten till Karlskrona, ungefär en halv mil hemifrån. Det var att stiga upp ganska tidigt och traska i regn och rusk. Några skolbussar existerade inte. Min

*Tobaksmonopolets byggnad mot Ö.
Köpmansgatan
Kv. Adlersten. (foto Olle Olsson)*

lärare hette Harald Johansson och han blev nästan granne med oss, när vi senare flyttade, från Kalvhagen till Hästö. Det var en trevlig och bra lärare, även om man i bland fick bannor, när man inte skött sig som man borde. Vi var några som kom en timme innan lektionen började, vilket vår lärare såg och tyckte vi kunde gå ut i skogen och leka. Sagt och gjort, vi glömde skolan och efter några timmar kom vi åter, trots att han sagt åt oss komma tillbaka i tid. Nu skulle vi straffas med smisk på bara stjärten med rottingen.

Jag kände inte så mycket av straffet, tror inte han slog så hårt. Kanske hade jag en liten favör av att jag brukade få gå till banken, med hans ärenden.

Läraren var intresserad av idrott och natur så antagligen lades grunden för mina intressen här.

Kunskapsmässigt utvecklades jag normalt, var varken dålig eller duktig. På sånglektionerna hade vi en lärare vi kallade "moroten". Hos honom kunde man få gå hem om man var hes och inte kunde sjunga. Hes det blev man av att äta krita, så de dagar då det var sång på sista lektionen var det bara att äta krita. På kvällarna brukade vi ungdomar samlas, på en bergknalle, som vi kallade Oljeberget. Där pratades mest spökhistorier och när tiden var mogen att gå hem, skedde det på snabba fötter, genom Nejlikegränden, uppskärnad som man var. Emellanåt intresserade vi oss för fotboll, handboll och tävlingar i löpning runt kvarteret.

Ibland lånade far en s.k. kronbark, vilken var tvåmastad med spritsegel. Denna tillhörde Flottan och brukades för sjömansutbildningen. Vi seglade

då ut i skärgården för att bada och uppleva naturen, särskilt på helgerna, och även i sällskap med någon av våra hyresgäster.

I oktober månad 1934 flyttade vi till Hästö (Johannesberg) Brovägen 8. Huset låg vid havet med strandtomt och innehöll, även detta hus, fyra lägenheter, stor vind med pigkammare. Tomten var mycket stor, där växte otaliga fruktträd, jordgubbar, hallon, bärbuskar och oändliga potatisland. Där var två brunnar, djupt nedsprängda i berget, med brunnsskydd av nästan helt ruttet trä. Det påminner mig om att dessa skulle rensas från skröp som eventuellt ramlat ned. För min del blev det att sätta fötterna i spannen och så firades jag ner för att rengöra, efter det att brunnen tömts på sitt vatten.

Toa var som vanligt ute, i "hemliga huset". I viken förtöjde vi våra båtar (paddelkanot, blekingseka med segel och roddbåt). I hönshuset fanns även en grisstia och där fanns ankorna. Tidigare ägare var Nilsson, även kallad "Stola-Nisse", en mycket skicklig möbelsnickare som bland annat hade tillverkat ett par enorma grindar, av ek, med utsirningar och ornament. En av hyresgästerna hette Gustavsson och han var blind. Han hade sin verkstad i uthuset. Jag minns hur han stod i vedboden och högg ved och hur han höll vedträet med sin vänstra hand när han klöv detta. Uthuset innehöll också en inredd vind som brukades som sommarbostad, dels av oss pojkar dels av mina föräldrars vänner. I huvudbyggnaden skulle lägenheterna cyanväterökas på grund av ohyra. Jag minns att vi försökte sova i husets vindsutrymmen. Mitt i natten väcktes vi av vår mor, på grund av att gas trängde upp. Vi fick fly till uthusvinden. På morgonen vaknade jag av att ungtupparna gol. Det var en underbar upplevelse för ett stadsbarn, här kunde man skaffa djur av olika slag, bl.a. två hundar, en schäfer och en blandras med schäferanknytning, (den fick min moster i Lyckeby) samt brevduvor, kaniner och dvärghöns. Tyvärr varade inte barnaåren så länge, utan att man måste göra rätt för sig. Det gällde att rensa ogräs, sätta potatis, gräva, plocka bär och frukt som skulle forslas till staden för att säljas på torget. Eftersom vi bodde på en halvö, skedde transporter till torget, antingen på cykel, av far, eller normalt med ångslup, passagerarebåten mellan Verkö-Karlskrona. Skoltiden på Hästö var annorlunda. Skolan var en före detta Herrgård med parkanläggningar och alléer ned till havet. Jag kom till en blandklass med hälften pojkar, hälften flickor. Vi satt i tvåmansbänkar, i de flesta fall pojk-pojk. Min bänkkamrat hette Sven Olsson, även kallad Svenne Höna. Läraren placerade oss tillsammans, för vi var rätt duktiga i räkning, speciellt huvudräkning. Läxor i psalmverser utantill förekom ofta. Varken Svenne eller jag var flitiga att läsa på, vi hade tur om inte någon av oss fick börja, för efter några gångers uppläsning kunde även vi läxa.

Om så inte var fallet, blev man luggad, en rätt smärtsam procedur. Trots detta, tyckte jag om min lärare, som hette Henning Malmqvist. Han undervisade ofta med experiment inom fysik och kemi. Vid ett tillfälle hade han gjort en råttfälla av en samarinflaska och däri fångat en mus. Nu satte han en skål över flaskan som var ansluten till en vacumpump varvid luften tog slut. Följderna av detta begriper man, när man läst lite fysik.

Skolavslutningen skedde från 7-de klass, den 6 juni, Svenska Flaggans dag, på Stortorget i Karlskrona, med musik av Flottans musikkår. Därefter transporterades vi till Hästö Herrgård för utdelning av betyg och eventuella stipendier (dom fick flickorna, han var tydligen lite svag för dessa). Min skoltid har varit så bra som jag kunde önska. De flesta betygen var med nöje godkänd och matematik och gymnastik med beröm godkänd.

Lite vemodigt kändes det, att skoltiden var slut, och att vi kamrater skulle skingras, för att utbildas vidare, eller börja arbeta. Under den här tiden var det framför allt lek och idrott som dominerat till exempel bandy, fotboll, friidrott, skidåkning, segling och paddling. Vi var några skolkamrater från södra Hästö, både pojkar och flickor, som alltid höll ihop på väg hem från skolan. Då pratades det och skojades och vänslades, allt som brukar höra ungdomen till.

Apropå Kalvhagen, några minnen och utsvävningar kring Elmbladiska gården - s.k. Tunnbindaregården eller visste Ni detta ?

Av Sten A. Petersson

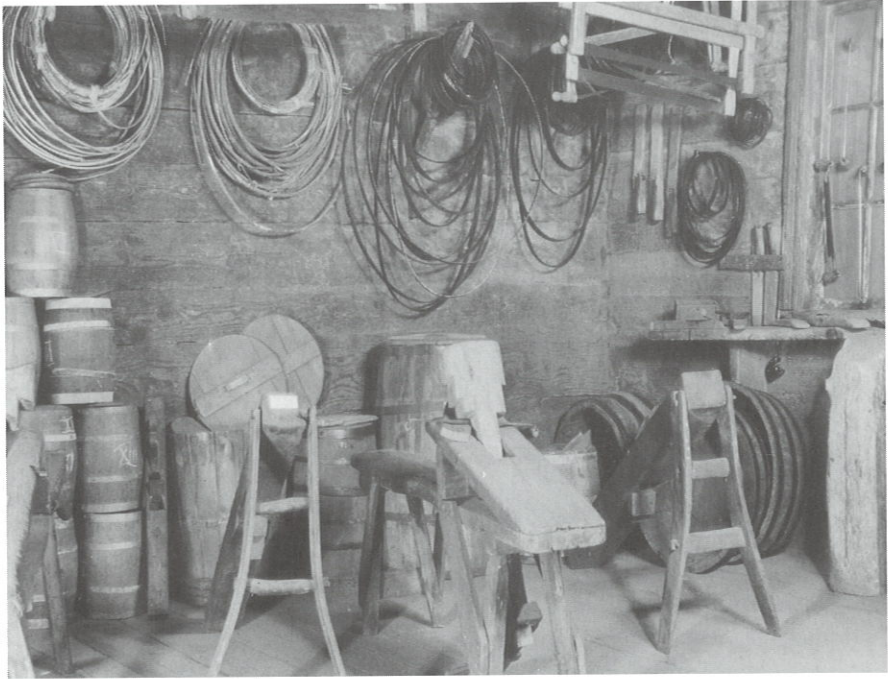
Då Kalvhagen, blivit litet av ett tema för detta nummer, skall jag åter (jag antydde detta i min kyrkogårdsdokumentation, 1994-95, eftersom takteglet kom från gamla kyrogårdförvaltningsbyggnaden.) gnälla lite, över att man lät en museichef, (von Buch) bosätta sig i tunnbindaregården. Denna gård, som bland andra föreningen hjälpt till att göra om till ett litet tunnbinderi-museum, på 60 talet. Våra nuvarande, ganska unga kommunalråd, kan vi inte klandra, de var ju ännu i barnåren då. Det vore som då folk går på mej, för att gamla Carlsrona inte agerade, mot att man rev saluhallen. (Det har faktiskt hänt!) Jag var bara i 10-årsåldern, då det inträffade. Tunnbindaregården är alltför värdefull att vara privatägd. Själv känner jag till släkten

Elmblad (tunnbindaresläkten som hade sin verksamhet i gården.) mest från Natanael, som kallade sig möbelarkitekt och hade sin verkstad, på sin ägandes gård, Kungsbrogatan 5. Pappa som var chaufför och betjänt, hos landshövdingen, på 40 talet, kände Elmblad väl, då en hel del möbler restaurerades där, dessutom bodde min kompis, Kalle Petermann, i en av gårdens lägenheter. Det doftade gott från virket, och någon gång, när jag var här med pappa, hos "farbror Natte", träffade jag den säregna Stephanie Lindström ("Stepa Lind", den i förra seklets början store världsartisten och damimitatören John Linds ryskfödda hustru och ackompanjator) som umgicks i familjen. Jag hade mörkblont hår och hon brukade kalla mig "min lille jose pojke." Hon gick klädd i långa kjolar, som en zigenerska, och plockade, på äldre dagar i papperskorgar, samt på torget, bland kvarliggande grönsaksrester. Detta gjorde att många såg henne som ett original. Paret Linds hus finns kvar, privatägt, i hörnet Sparrensgatan-Båtsmansgränd.

Nu skall jag inte fördjupa mig i min egen barndom, utan berätta något om tunnbindaregårdens ägares märkliga historia, före släkten Elmblad, vilken jag tror är mindre känd i Karlskrona.

Då ägdes gården av släkten Jeansson och så kortfattat jag kan, skall jag berätta om denna släkt. 1761 föddes Jan Månson i en bondesläkt i Vissefjärda, han kom att flytta till Karlskrona, där han 1791 erhöll burskap, som åkare i staden. Han tillhörde tyska församlingen och lät bygga denna gård i Kalvhagen. Denne Jan Månsson deltog, som svensk soldat i Napoleonkri-

gen, i början på 1800 talet. Då han efter kriget återvände, lät han till den dåvarande franske fältmarskalken, senare svenske konungen, Jean Babtiste Bernadottes ära, sina söner stava efternamnet Jeansson. De skulle ju annars hetat Jansson, efter hans eget förnamn. Jan Månsson själv dog , efter en långvarig sjukdom, 62 år gammal 1823.

En av sönerna, Theodor Wilhelm, lämnade hemmet i Kalvhagen 1818, för att via anställningar i Karlshamn och Bergkvara, komma till Kalmar 1843, där han öppnade en handelsbod.

Hit kom även brorsonen Johan Julius Jeansson, som bodsbetjänt hos farbrodern 1850. Denne Johan Julius blev senare, som grosshandlare, Kalmars rikaste och mäktigaste man och en av nordens främsta industriledare.

Jag skall inte tränga djupare in i hur släkten Jeansson från Kalvhagen styrde Kalmar. Jag anser bara att denna gård, som trots allt, ännu finns kvar i den annars mycket förändrade Kalvhagen, rymmer så många minnen och så mycket historia värd att förtälja. Personligen skulle jag vilja se ett litet museum i värdsarvets anda - men poängteras detta är bara mina funderingar, men vem vet! En dag kanske någon forskar i historien om Jeanssons eller Elmblads eller bara runt denna gård som uppfördes här strax efter stadsbranden.....

Krog och kyrkoherdeboställe på Tre Kronors backe

av Ingemar Fredriksson

I början på 1700-talet ägdes tomt nr. 8 i gamla 11:te Qvarteret (Bonde) av köpmannen Lave Granschoug. Tomten låg i hörnet Borgmästaregatan och Tre Kronors backe (nuvarande Ristorget). På denna tid gick kvarteret längre ut på torget och utfarten till Borgmästaregatan bestod endast av ett smalt prång. I huset här höll källaremästare Mård (kallad Mården) krog och vinkällare Tre Kronor. Därav fick backen sitt namn. Nedanför låg Hötorget.

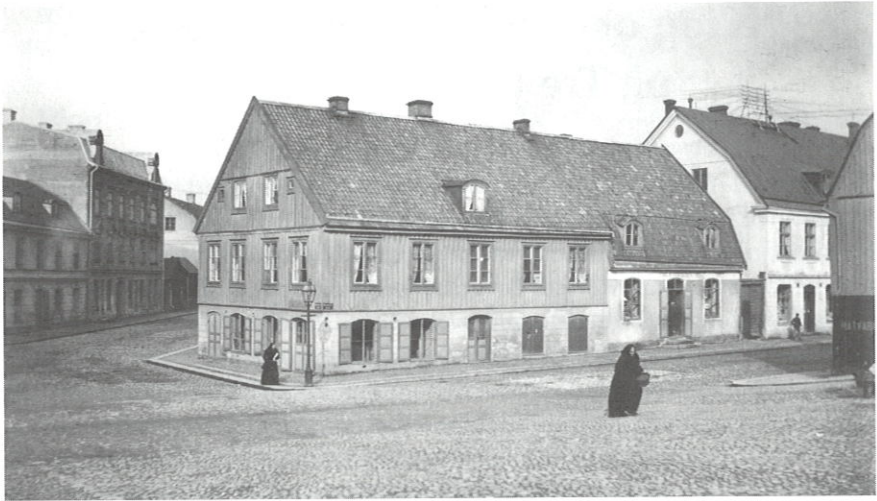
1761 köpte kyrkoherden i Tyska församlingen Klas Didrik Wiebe gården och inrättade det till boställe för sig. Efter hans död övergick gården till hans änka Ulrica Charlotta Wiebe. Hon skänkte sin gård till Tyska församlingen att disponeras som kyrkoherdeboställe och den innehades som sådan till branden 1790. Efter branden utlades tomten nr. 8 till öppen plats som vi i dag kallar Ristorget. Men kyrkogården och ruinerna efter Tyska kyrkan och dess kampanil (klocktorn) låg fortfarande en bit ut på torget.

Tyska skolan som låg i samma kvarter i hörnet S- Kungsgatan och Prinsgatan (nuv. Amiralitetstorget) blev också lågornas rov men redan 1791 stod ett nytt hus här på den avbrända tomten. Det var handlanden J.P. d'Ailly som åkt till Småland och köpt ett hus i Figeholm, c:a 3 mil norr om nuvarande Oskarshamn, som monterades ner och fraktades till Carlsrona och byggdes upp här på den gamla tomten. Detta hus fick nu tjäna som kyrkoherdeboställe och tysk skola. Det fick även tjäna som kyrka tills Tyska kyrkan återinvigdes 1802.

I och med kyrkoherde Gunnar Oléns avgång 1964 upphörde fastigheten att vara prästboställe. Huset finns fortfarande kvar och kallas i dag församlingshem.

Heliga Trefaldighets Kyrka, Tyska Kyrkan

Grundstenen i kyrkan lades av Hans Wachtmeister år 1697. (Samma år som Karl XI dog.) Kyrkan invigdes 1709 trots att den inte var helt färdig. Intill byggdes en liten provisorisk klockstapel men 1752 byggdes ett högt klocktorn utanför kyrkan på nuvarande Ristorget. Vid den stora stadsbranden 1790 förstördes både kyrkan och klocktornet. Endast de svartbrända murarna stod kvar.

Vid återinvigningen 1802 fick kyrkan namnet Fredrica Dorothea Wilhelmina efter Gustav IV Adolfs gemål. Efter kungens avsättning och kungafamiliens landsförvisning 1809 och vid sammanslagningen mellan de tyska och svenska församlingarna till stadsförsamlingen 1846, återfick kyrkan sitt ursprungliga namn, Heliga Trefaldighets Kyrka eller Tyska Kyrkan.

Pelarportiken i norr fullbordades först 1862. Då rev man det stora klocktornet för man ansåg att det skymde den fina portiken. (Samma år, 1862, stod den intilliggande vattenborgen klar men invigdes först året efter.)

Konstnären Julius Kronberg.

Kronberg, Johan Julius Ferdinand, målare (1850-1921). Han studerade vid Konstakademien i Stockholm 1864-70 och som dess stipendiat från 1873 i Paris (tre mån.), Düsseldorf, Kassel och München. Han påverkades starkt av gamla mästare; i München tillkommo intryck av Makarats kolorism. Kronbergs brådmogna "Jaktnymf och fauner" (1875) väckte i Stockholm stor sensation. "Våren" målades 1876, dess sidostycken "Sommar" och "Höst" 1881 i Rom, där Kronberg vistades 1877-89. I Rom tillkommo ytterligare "Kleopatras död", "David och Saul", "Drottningen av Saba". Efter sin hemflyttning till Stockholm utförde han en serie plafondmålningar för slottets västra trapphus, flera dekorativa målningar i Hallwylska palatset, valvmålningar i Adolf Fredriks kyrka, takmålning och proscenium i Dramatiska teatern (1908), även porträtt (prof. Hamberg, Oscar Ekman, Olof Wijk), landskap och småskulpturer. Kronberg tjänstgjorde som ord. prof. vid Konsthögskolan 1895-98), höll sig utanför brytningarna inom konstvärlden, levde isolerad men i oavlåtligt arbete. Hans ungdoms sjudande blodfulla kolorism övergick med åren till en måttfull linjekonst, som visade beröringspunkter med moderna engelska målare, på samma gång som intryck av Tiepolo äro uppenbara i hans senare dekorativa verk. Kronbergs ateljé med en mängd studier, skisser och efterlämnade verk donerades av grevinnan W. von Hallwyl till Skansen och ditflyttades 1922.

Julius Kronberg föddes 1850 på Fortifikationsgatan i Karlskrona. Efter faderns död flyttade modern med sin unge son till ett hus i Kalvhagen.

. SÖDERGRENAGÅRDEN I KARLSKRONA.

"Här växte Julius Kronberg upp".

I januari 2002 överlämnade Julius Kronbergs barnbarn Esbjörn och Ulf J Kronberg en minnesplakett över sin farfar till Karlskrona kommun. Plaketten som utförts av porträttmedaljören Ernst Nordin monterades upp på fastigheten Drottninggatan 50, på den plats som det gamla trähuset stått, i vilket konstnären Julius Kronberg växte upp.

(Påståendet att Julius Kronberg föddes på Drottninggatan 50 är troligen fel).

Huset som Julius och hans mor, Augusta Fredrika, flyttade till låg på tomt nr. 4 i 4:de Quarteret (Lindblad) Drottninggatan 50 i Karlskrona. Gården kom att kallas Södergrena- gården efter en av ägarna, sjökaptenen Petter Södergren, om vilken man ej vet mera än att han fått gården genom

gifte, och på sin tid varit mycket rik och bland annat varit ensam ägare till hela Gotska sandön. Dessutom saknade han ena armen och hade sitt ansikte prytt med ett stort helskägg. Innan gården fick sitt känningsnamn efter denne sjöbuss, kallades den för Blomstedtska gården, under vilket namn den ännu så sent som på 1880-talet nämnes i handlingarna. Blomstedtska namnet i sin tur hade den fått efter justitarien vid amiralitetet, högvälborne Gustaf Carl Blomstedt, som under senare hälften av 1700-talet var gårdens ägare. Blivande konstnären Julius Kronberg flyttade till Stockholm 1863. En enda gång efter sin resa till Stockholm besökte han sin hemstad. Det var 1869.

”Södergrenagården” hör intimt samman med det främsta namnet i Karlskrona stads köpmannahistoria Thore Christophers, som tvångsförflyttades till örlogsstaden från Ronneby under 1680-talet. Säkerligen är detta hans från Ronneby flyttade gård. Antagligen bodde han här under sina första karlskronaår. Sista ägaren, innan huset revs 1937, hette Eric Hasselberg.

Källor: Nordisk Familjebok

Sven-Öjvind Swahn. ”Från Kalvhagen till Alamedan.” 1939.

Rune Hillbom. ”Karlskrona 300 år, del 2”.

Sammanställt av Ingemar Fredriksson, Carlskrona.

Sverige var under 1700 talet en stormakt envolverad i flera pågående krig. Dagens stadsbor har nog svårt att tänka sig dessa sjöslag, i bästa Hornblower-anda, som Örlogstaden Karlskrona var indragen i. I fantasin känner vi doften av tjära o krutrök, men även de fasor krig innebär. Jag vill minna om, att pesten svårt härjat staden när den plågade svenska flottan återvände till Karlskrona, efter sjöslaget 1790, det s.k. Viborgska gatloppet. Detta var ett fasans år i Karlskrona. Efter återhämtning och upprustning och under kanoners dån och folkets jubel lättade flottan ankar och avseglade från Karlskrona 30 april 1790. 3 juli inleddes den tappra utbrytning som i historieböckerna benämnes "Viborgska gatloppet" och om vilket vi får läsa nedan. När skeppen återvände, och närmade sig Karlskrona, såg man ett flammande eldsken på himlen. Besättningarna förstod till sin fasa, att det var örlogstaden, som stod i brand. Kl 16 den 17 juli hördes ropen "Elden är lös". Var det Wittus Anderssons spådom som verkställdes? Han hade spått att staden skulle härjas av farsot, brinna ned till grunden, för att slutligen (ve oss) sjunka i havet. Ännu finns släktingar kvar, efter dessa sjöofficerare och manskap, som var med vid de stora sjöslagen, som slaget vid Hogland. Vi läser i andra avsnittet att hertig Carl, sedermera , efter mordet på Gustav III, konung Carl XIII anförde flottan i denna drabbning. Han har, och hoppas jag får behålla, sin självskrivna plats, mitt i Hoglands park, som uppkallats efter detta sjöslag. G. A. Wollin i Lidingö är en av dessa, som sänt in två artiklar, där namnet på hans anfader majoren Lars Wollin skymtar. Denne Lars Wohlin blev sedermera konteramiral. Det är roligt att i vårt blad, ibland kunna få berättelser, som anknyter till historieutvecklingen, som lett till, att vår Karlskrona blev ett värdsarv.

Redaktören.

Kapten Fust och fregatten Illerim

av G. A. Wollin.

Sverige bedrev under 1700-talet en omfattande handel och sjöfart med sydeuropa. De svenska fartygen anfölls ofta av sjörövare från de s.k. Barbaresstaterna, varför svenska örlogsfartyg sattes in som skydd. Chef för ett av dessa var kaptenen David Fust 1779.

Han skulle anlöpa Gibraltar. Vid denna tidpunkt var Spanien i krig med England, och Gibraltar var blockerat för annan sjöfart. När Illerim anlöpte Gibraltar var Fust ovetande om detta, varför Illerim eskorterades till Malaga av tvenne spanska fregatter. Illerim ålades här att intaga en plats på redden. Illerim affären väckte stor uppmärksamhet. Såväl Sveriges som Spaniens monarker och ambassadören Ramel i Madrid och dennes kollega Creutz i Paris blev inblandade. För att klargöra förloppet samlades en sjörätt i Malaga. Advokatfiskalen förde å sin sida den spanska talan medan

en advokat försvarade Fust. Denne ansåg att Fust "förhållit sig på ett hederligt och oppriktigt sätt" i Gibraltar. Genom intervention av den spanske monarken kunde sjörätten befria kapten Fust med besättning. Till sist finner försvarsadvokaten, att anklagelserna bygger på "liknelser och inbillningar".

En tillförordnad svensk krigsrätt på Illerim fann liksom den spanska att de befriat Fust från anklagelse att medvetet ha brutit blockaden mot Gibraltar. Domstolen skilde honom från befälet ombord. Domskälet att han ej mött våld med våld skulle emellertid bli ödesdigert för honom. Därmed kunde Illerim gå till sjöss.

Örlogsfregatten Illerim ankom till Carlskrona den 30 maj 1780. Enligt befallning skulle kapten Fust hållas under fortsatt bevakning. En krigsrätt skulle tillsättas för att granska kapten Fusts åtgärder. Ordförande blev amiral Grubbe med bl.a. majorerna Hisings skiöld och Lars Wollin som bisittare. Advokatfiskalen Chulberg fick som åklagare hand om målet där kapten Fust hänvisade till tidigare uppgifter i sitt försvar.

Av akterna i Riksarkivet framgår bl.a. att major Lars Wollin vill se förmildrande omständigheter rörande kapten Fusts handlingsätt. Åklagaren yrkade att kapten Fust skulle häktas och bli föremål för lagens största stränghet. Major Wollin finner att kapten Fust befunnit sig i en brydsam belägenhet och handlat till rikets skada varför han ansluter sig till åklagarens krav, nämligen dödsstraff. Han visade därmed lojalitet mot sjölagen vilket hindrade honom att stödja kapten Fust.

Den 2 juni upplästes domen. Rätten vädjar emellertid om en mildring av domen till överrätten. Kapten Fust besvärar sig i en inläga till konungen över utslaget. Fust vädjar till sin "stormäktiske och allerdånigste Konung" om nåd och rättvisa. Konselj i ärendet hölls å Drottningholm den 23 augusti 1781. I kungl maj:ts utslag i målet framgick, att Fust gjort sig skyldig till dödstraff, genom att stryka flagg i enlighet med kunglig maj:ts sjöartiklar 1682 §93 och 28, men han skulle förskonas från detta.

Gustav III gav general-amiralen Trolle i uppdrag att ordna att kapten Fust fördes till Högvakten där domen upplästes. På artillerigården bildades en spetsgård av 300 volentärer.

General-amiralen uppläste domen med den avslutande nåden. Fust kom snart åter i tjänst och återfinnes som sekond på skeppet "Wasa". Då Wasa i ett kritiskt skede understödde chefsskeppet Gustav III, stupade Fust jämte sin chef, Baltzar Horn. Vid begravningen i Helsingfors deltog Gustav III och hertig Carl.

Så hade hans ödesväg från några hamnar vid medelhavet nått sitt slut i slaget vid Hogland.

Sjökriget Sverige - Ryssland 1788 -1790.

av G. A. Wollin

Några episoder!

"Es war einmal" i hemmet i Helsingborg, där det talades om släktingarna i Carlskrona, sjöofficerare från hörsågen. Arkiv gav ytterligare kunskap om huvudmannen major Lars Wollin.

När flottan löpte ut från Carlskrona 1788 var det krig mellan Ryssland och Sverige. Planen var att från sjövägen övertaga Petersburg medan den ryska krigsmakten var upptagen med ett krig mot Turkiet. De svenska och ryska flottorna möttes vid ön Hogland i Finska viken. De båda flottorna var tämligen jämnstarka. I den svenska flottan fanns åtskilliga beprövade officerare, som tidigare tjänstgjort i England och Frankrike. Chef var herig Carl, oprövad till sjöss, men Gustav III ville, genom att beordra honom, ha sitt ord med i laget. Operativ chef var Nordenskiöld, erkänt skicklig. Chefskeppet Prins Gustaf fick snart stryka flagg. Den stora ryska fregatten Wladislaff erövrades och fördes till Carlskrona. Med Wladislaff kom smittan, den fruktade pesten, till örlogsstaden, där en stor del av Carlskronas invånare dukade under.

Så vändes triumfen till tragedi, men själva sjöslaget slutade oavgjort, då den svenska ammunitionen tog slut, och dimman lade sig över slagplatsen.. Petersburg var räddat åt ryssarna . Majoren Wollin blev utnämnd till överstelöjtnant. Slaget firades märkligt nog både i Stockholm och Petersburg med "te deum" som en seger.

Under året 1789 inträffade en svensk motgång i form av ett nederlag i slaget vid Svensksund.

Året 1790 blev händelserikt . Efter en träff vid Reval och Fredrikshamn beslöt Gustaf III att flottan skulle löpa in i Viborgska viken för reparationer och välbehövlig vila för besättningarna. Olyckligt nog hindrade de västliga vindarna sedan flottan att löpa ut. Ryssarna befäste sig väl på ömse sidor. Under 4 veckor var flottan helt innesluten och sakkunskapen såg ingen annan möjlighet än kapitulation. Den ryske befälhavaren hade förutseende nog låtit inreda en hytt för den svenske konungen för dennes vidare befordran till Petersburg.

Den 2 juli svängde vinden plötsligt från väst till öst och Gustaf III beslöt omedelbart att våga ett utbrytningsförsök. Han överlät ledningen åt Johan Puke, en ärrad kämpe i fransk tjänst, och framhöll det ödesdigra läget för honom och för konungen personligen. "Dristigheten", under Puke, med konungen ombord, ledde den dramatiska utbrytningen, tätt följd av "Rättvisan" med Lars Wollin som chef. Med kraftiga breddsidor bröt de sig

genom avspärningarna och kunde ståva mot Sveaborg. Från kön hade under tiden kommit ett tragiskt bud. En farkost med brinnande tjära, avsedd för fientliga skepp, hade kommit ur kurs och rammat den svenska fregatten "Enigheten", som fattade eld. Befälhavaren, majoren Feiff, insåg faran och skrek till intilliggande fartyg att hålla undan, "jag springer i luften" vilket också skedde.

Den djärva utbrytningen lyckades, men på bekostnad av sju fartyg och 4000 stupade.

Under den fortsatta seglatsen blev den trögseglade "Rättvisan" efter och angreps av några ryska fregatter. Efter strid måste slutligen "Rättvisan" kapitulera och besättningen blev tillfångatagen.

Som forskare i ämnet, har jag undrat, vad som sedan hände, men vad gör man utan källor? Så en dag råkade jag komma till stadsarkivet, vid Slussen, och "Hast Du mir geschen", ligger ett arbete framme, utgivet av fältprästen Wiberg ,på "Rättvisan", om sjökriget. Där ingår också en skildring av fångtransporten genom södra Ryssland. Bland fångarna nämnes överstelöjtnant Lars Wollin (sedemera konteramiral). Det rådde otvungna förhållanden, det nämns inga fångvaktare med "knutpiskor", Snarare förlöpte det som turistutflykt, och till yttermera visso, blev utvalda delar av fångtransporten ständigt inbjudna till bröllop och fester av olika slag.

Med bilder av ryska härjningar av vår ostkust och karolinernas vedermodor i Sibirien, frågar man sig, hur kunde detta vara möjligt. Man måste nog skilja mellan befolkningens inneboende godhet och den trånga "administrationen". Enligt hörsägen hade också en hög sjöofficer misshandlats, då han vägrat anta en tjänst i ryska flottan. När man kom till en stor stad var gatan uppfylld av fala kvinnor, klädda à la mode. Transporten blev ej så lång, då freden kom i augusti. Därtill hade sjöslaget vid Svensksund bidragit, då svenska kanoner och naturkrafter i förening, nära nog förintat en rysk flottstyrka. Något te deum avhördes ej.

Källor: Adolf Wollin, En gustaviansk sjöofficer. Tidskrift för sjöväsendet 12 1948, m.fl.

Det kom ett litet, personligt brev, daterat 2 oktober 02, från en äldre man, i Lilla Edet, som jag vill återge delar av. Där var även en dataframställd teckning. Tyvärr blir färgåtergivningens inte bra i tryck, bilden hör inte till berättelsen, och vi försöker vara lite restriktiva, då färgsidor är kostsamt. Brevet däremot vill jag, till största del, taga med. Carl Westerberg som nämnes var välkänd i Karlskrona. Vi gav ut en bok med hans minnen 1976. Jag var redan då verksam i styrelsen och engagerad i detta.

Redaktören.

Ur ett brev, från medlemmen Nils Wehlin.

Medlemsbladet hade för mig denna gång många trevliga anknytningar.

Då jag är starkt synskadad så tar det lite tid för mig att plöja igenom allt, men det var det värt.

Även jag är född på BB Möllebacken. Detta skedde dock redan i oktober 1916, så det är ett bra tag sedan. Familjen bodde då på V. Prinsgatan 15. Efter mina föräldrars bortgång, så flyttade jag och lillasyster med styvmor till Ö. Köpmansgatan. Min styvmor var rastlös så det blev många ställen. Innan jag 1938 flyttade till Ronneby bodde vi på Bryggaregatan. 1938 flyttade styvmor med lillasyster en trappa upp. Min syster fick då rummet högst upp med fönster på gaveln. (Se bild sidan 10 föregående medlemsblad, "Bryggarebacken", husgaveln med det ensamma fönstret.) Hon hade här en fin utsikt, medan jag, som mer eller mindre bodde i en garderob i Ronneby, kände en viss avundsjuka, men jag unnade henne väl hennes fina rum.

Änkehuset minns jag väl. Jag var då för gammal att leka med grabbarna där, men jag minns när "Svarta Maja" kom och fyra grabbar försvann upp i den ena ingången. En polis följde efter, men man var förundrad, över att bara tre kom ut från den andra trappuppgången. Den fjärde frissade nog gott, där han låg uppe på en balk. På trettioalet jagade polis alla ungar som lekte på gatorna. Var skulle de annars vara, då de inte fick leka på respektive gårdar.

Beträffande Västerudden, så var jag ofta där som pojke. Min kusin och skolkamrat bodde strax ovan backen. De små gränderna mot varvsmuren, som nu är borta.. "Skepparens Kalle" bodde snett emot. Dennes något äldre bror var f.ö. en av dem, som omkom med Ulven.

Den smala gränden mellan husen och varvsmuren var ofta vår lekplats. Det hände att någon boende i husen försiktigt såg sig om, innan nattkärlet tömdes. Ungarna brydde man sig inte om, bara nu inte grannarna såg det. Där doftade på den tiden lika starkt, som i Nejlkegränd i Kalvhagen. På Lilla Holm bodde en morbror till mig, som senare köpte hus på Björkholmen, för att slutligen köpa hus på Målaregatan på Ekholmen. Minnet sviker men var det inte Carl Westerberg, som bodde där i närheten. Jag lärde känna dottern Karin, då hon bodde i Roneby och hette Bornehäll.

Tiden går. Det är länge sedan nu (1854) som Sven Nilsson kom från ett fattigt inhyse i Listerby och blev målaremästare Sven Welin i Karlskrona. Sonen, min farfar, bygdemålaren Gustaf Adolf, infogade ett "h" i efternamnet. 1889 gick han bort och pappa, Gustaf Adolf d.y., hamnade i ett torp innan han flyttade in till Karlskrona.

Nu har jag bara en svåger och dennes efterkommande kvar i Karlskrona, som jag har många både dystra och muntra minnen från..

Hoglands park

Hoglands park vid 1900-talets början.